

בכתו של נחוניא חופר שיחין שנפלה לבור ואמר רבי חנינא דבר שנצטער אותו צדיק יכשל בו זרעו. וקשה דאמרו שם ואעפ"כ מת בנו בצמא וכמו שהקשו התוס' ע"ש, ורבינו ישעיה תירץ⁷³ דבתחלה ע"י שאמר זה רבי חנינא ניצולה אבל בבנו לא נמצא מלמד סניגוריא ע"ש, ואני בעניי מצאתי סמך לדבריו ממ"ש בדברים רבה פ' עקב⁷⁴ כיון שאמר רבי פנחס כך ירד מלאך והעלה אותה, ואתיא כההיא דפרק אין דורשין⁷⁵ רבי מאיר רמון מצא וכו' השתא אמר הקב"ה מאיר בני דבור הצדיק תיכף עושה רושם למעלה.

ומעין דוגמא יש לומר, דכשאיזה צדיק בדורו יאמר שמועה משמו אהני לבטל הקטרוג ושפתותיו דובכות, והגם שיש חילוק ממ"ש רבינו ישעיה ואינך למאי דקמן גם אני בעניי לא אמרתי אלא זכר לדבר, וכפי"ז אתיין כלהו שמועי דבבלי וירושלמי כפשטן ממש דגם החסידים היו מקפידים לפי ענותנותם שלא יהא עליהם שום קטרוג.

וגם אותה שאמרו בנזיר דף נ"ו⁷⁶ קמאי ובתראי אמרינן וכו' ולשון הירושלמי פ"ק דשבת⁷⁷ אם אתה יכול לשלשל השמועה וכו' אתיין כפשטיהו.

ולפי מ"ש בספר הקדוש קנה דכל צדיק יש לו כח נשמתו למעלה והוא אומר מה שאומר הצדיק למטה בשיבה, אפשר שכאשר צדיק למטה בשיבה אומר חידוש וזוכר שם בעליו עמו גם כח אשר בשמים ממעל כה יאמר, ועי"ז ירבה השפע ויתחזקו המליצים ושפתותיו דובכות.

ועל הרוב אני אומר, דאע"ג דהרי"ף והרא"ש והמרדכי לא כתבו הקדמות ולא כתבו שהם ז"ל חיברו, כיון שתלמידיהם ידעו שהם ז"ל חיברו והם פרסמו הדבר כמו שיכתבו הם דמי. ועוד שנראה דהרא"ש קרא שם הספר אשרי על שמו וכן המרדכי, והעיטור אפשר שהיה כתוב ונאבד וכבר נודע, וספר מתיבות וספר הבתים אין בידינו הספרים ואפשר דשם היה כתוב⁷⁰, ורש"י ז"ל מסר הפירושים לנכדיו ולתלמידיו ופרסמוהו, וספר החינוך כבר רמז איזה רמז⁷¹. ומה שנשאר בלי ידיעה הוא ספר הכלבו וספר הנייר. גם מחברי התוספות שנראה שהם הרבה ולא נודע המחבר שכתב התוספות אפשר שבכתיבה היה נודע מי המחבר, והראשונים ידעו ומזכירין כל אחד בשמו. והלכות גדולות תלמידיו ידעו, באופן דרובא דרובא כתבו שמם או מסרו לתלמידיהם ועי"ז נודע שם המחבר.

ולא אכחד דאעיקרא דדינא פירכא, דמה שהניח הרב פנים מאירות ז"ל במונח דאין צורך להזכיר השם להיות שפתותיו דובכות דקמי שמיא גליא ואין צורך להזכיר מי בעל דברים אלא כי היכי דלקבלו מיניה, עתה אני רואה דאפשר דצריך להזכיר השם להיות שפתותיו דובכות ואין אני אומר בתנאים ואמוראים וקדישי עליונים מהפוסקים, רק יתכן כי אין אדם צדיק בארץ וכו' ויש קטרוג שלא יזכה להיות שפתותיו דובכות, והקב"ה מלך המשפט וע"י שבעה"ז מזכירים שמו בתורה ואומרים דין או חדוש משמו מתעוררים הרחמים ויגדל כח המליצים טובה עליו ושפתותיו דובכות. וזכר לדבר ממאי דאמרינן בקמא דף נ'⁷²

❦ ציונים והערות ❦

התלמידים שבזמני איש יהודי מבית לוי ברצלוני.
72. ע"א. 73. הובא בשיטמ"ק שם. 74. פרשה ג' אות ג'.
75. חגיגה ט"ז ע"ב. 76. ע"ב. 77. הלכה ב'.

70. בספר הבתים הנדפס בימינו עפ"י כת"י אכן נרשם שם מחברו עיין לעיל מערכת ב' אות קל"ב.
71. שכתב בסוף הקדמתו: אני הדל באלפי תלמיד